

Перегудова Т.В.,

канд. екон. наук, доц., ст. н. с.,
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»

Перегудова Т.В.,

канд. экон. наук, доц., ст.н.с.,
ГУ «Институт экономики и прогнозирования НАН Украины»

Peregudova T.V.,

PhD in Economics, Associate Professor, Senior Research Officer,
Institute for Economics and Forecasting Ukrainian National Academy of Science

ІНДИКАТОРИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНСТИТУТУ МІНІМАЛЬНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ

ИНДИКАТОРЫ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИНСТИТУТА МИНИМАЛЬНОЙ ЗАРАБОТНОЙ ПЛАТЫ

INDICATORS THE EFFECTS OF MINIMUM WAGE

Проведене дослідження соціальних реформ в оплаті праці в Україні актуалізує питання систематизації індикаторів ефективності інституту мінімальної заробітної плати. При формуванні системи індикаторів враховувались положення конвенції МОП, керівництво політики мінімальної заробітної плати МОП та досвід інших країн. Запровадження практики оцінювання за запропонованою системою індикаторів сприятиме відстеженню ефективності реформ у системі оплати праці в Україні та формуванню політики, спрямованої на мінімізацію соціальних ризиків.

Проведенное исследование социальных реформ в оплате труда в Украине актуализирует вопрос систематизации индикаторов эффективности института минимальной заработной платы. При формировании системы индикаторов учитывались конвенции МОТ, руководство политики минимальной заработной платы МОТ и опыт других стран. Введение практики оценки по предложенной системе индикаторов будет способствовать отслеживанию эффективности реформ в системе оплаты труда в Украине и формированию политики, направленной на минимизацию социальных рисков.

An important institution in the system of decent work is the minimum wage. Its size is the subject of academic and political debate.

In Ukraine of 01.01.2017 p. Minimum wage has doubled. It was created by the gap between its size and the size of a living wage. This was a new practice in social policy of Ukraine. At the same time, the experience of «abrupt» increase in the minimum wage in Hungary proves the risks of this approach.

Raising the minimum wage is necessary and important and should be aimed at a fair redistribution of income equality and working population. But it must be done on the basis of quality and social standards in carrying out reforms aimed at economic development. Given the definitions aim article was to investigate performance indicators institute minimum wage, their ordering with the provisions of ILO Conventions, Minimum Wage Policy Guide by ILO and the experience of other countries. Introduction of monitoring system proposed indicators will facilitate tracking the impact of reforms in the system of wages in Ukraine and forming policies to minimize social risks.

Ключові слова. Мінімальна заробітна плата, прожитковий мінімум, індикатори, ефективність, зайнятість населення, продуктивність праці, індекс Кейтца, соціальні ризики.

Ключевые слова. Минимальная заработная плата, прожиточный минимум, индикаторы, эффективность, занятость населения, производительность труда, индекс Кейтца, социальные риски.

Keywords. Minimum wage, living wage, indicators, efficiency, employment, labor productivity, Kaitz index, social risks.

Вступ. Погіршення соціального захисту населення України: індекс Кейтца в березні 2015 року знизився до 31,5 % порівняно з 35,7 % у березні 2014 року [1] та ратифікація Конвенції МОП 102 про мінімальні норми соціального забезпечення та Європейського кодексу соціального забезпечення посилили відповідальність уряду України в частині виконання своїх соціальних зобов'язань, зокрема щодо соціальних стандартів. Нагадаємо, що тривалий час в Україні спостерігалось відставання розміру мінімальної заробітної плати (МЗП) від розміру прожиткового мінімуму (ПМ) і лише в 2008 р. співвідношення МЗП і ПМ почало наближатися до одиниці. З 2009 р. по 2016 р. воно становило одиницю [2]. Новою практикою у соціальній політиці України стало підвищення вдвічі МЗП з 1.01.2017 р. (ст. 8 Закону України «Про державний бюджет України на 2017 рік» № 1801-VIII [3]) і створення розриву між її розміром і розміром ПМ. За словами прем'єр-міністра України В. Гройсмана підвищення МЗП вдвічі до розміру 3200 грн, що відповідає розміру фактичного прожиткового мінімуму¹, має призвести до детінізації української економіки та підвищення купівельної спроможності населення [4].

У той же час, низка науковців вказують на ризикованість такого стрімкого підвищення МЗП [5; 6], погляди яких поділяє і автор, що пояснюється відсутністю економічних передумов. Оскільки в 2015 р. індекс фізичного обсягу ВВП у відсотках до попереднього року становив 90,2 %; ВВП у розрахунку одну особу — 90,6 %; індекс фізичного обсягу ВВП у відсотках до 2010 року дорівнював 89,1 % [2].

Це створює загрозу посилення соціальних ризиків у вигляді підвищення частки робочої сили, яка отримує МЗП, скорочення робочих місць у малому бізнесі, підвищення рівня безробіття, особливо в депресивних районах, стагнації зайнятості населення, що було характерним для Угорщини під час проведення схожих реформ і застосування таких засобів підвищення індексу Кейтца [7].

Підвищує зацікавленість щодо доцільності «стрибкоподібного» підвищення МЗП досвід інших країн, які не наважились до таких змін. Так, на противагу Угорщині, Чехія, на початковому етапі реформування, підійшла більш обережно до розміру МЗП, залишивши індекс Кейтца на рівні 29 % [8, с. 18].

В умовах стрімкого погіршення стану на ринку праці (рівень зайнятості населення знизився з 60,2 % у 2013 р. до 56,7 % у 2015 р., а рівень безробіття піднявся з 7,3 % у 2013 р. до 9,1 % у 2015 р. [2]) стагнація зайнятості населення в Україні як наслідок економічно необґрунтованих політичних рішень у даному випадку є серйозним соціальним ризиком і не відповідає соціальним орієнтирам стратегії Європа-2020, за якою рівень зайнятості населення має наближуватися до 70 %.

¹ Слід звернути увагу на те, що для вітчизняної практики характерне існування ПМ, встановленого законодавчо в Законі України «Про державний бюджет України» та фактичного ПМ, який періодично розраховується Міністерством соціальної політики України.

Відсутність однозначних поглядів на соціальні реформи в оплаті праці в Україні з боку наукової та політичної спільноти формує низку питань стосовно наслідків та ефектів стрибкоподібного підвищення МЗП і підвищує актуальність дослідження ефективності інституту МЗП.

Слід сказати, що дослідження інституту МЗП достатньо широко наведено в науковій літературі. Системно представлено публікації Вишневської [8]. Різним аспектам регулювання заробітної плати присвячено праці А. Колота. Вплив мінімальної заробітної плати на трудові доходи відображено в працях О. Никифорової [9]. На вирішення проблем низьких заробітних плат спрямовані наукові дослідження доктора наук Г. Кулікова [6]. Соціальне значення мінімальної заробітної плати та її роль у формуванні ціни робочої сили на ринку праці України висвітлює О. Пишуліна [10]. Актуальною є публікація О. Бетлій стосовно наслідків для економіки підвищення мінімальної заробітної плати вдвічі [5].

Неоднозначна оцінка соціальних реформ у системі соціальних стандартів в Україні актуалізує завдання аналізу ефектів від інституту мінімальної заробітної плати в Україні за індикаторами, системне представлення яких надасть можливість оцінити ефективність змін і розробити заходи мінімізації соціально-економічних ризиків.

Постановка завдання. З огляду на означене, метою статті стало дослідження індикаторів ефективності інституту МЗП, їх систематизація з урахуванням положень конвенцій МОП, керівництва політики мінімальної заробітної плати МОП і досвіду країн, які проводили схожі реформи. Роль індикаторів ефективності інституту мінімальної заробітної плати посилюється в умовах відсутності економічних передумов забезпечення двократного її підвищення в Україні. Запровадження практики моніторингу за запропонованою системою індикаторів сприятиме відстеженню ефективності реформ у системі оплати праці в Україні та формування політики, спрямованої на мінімізацію соціальних ризиків.

Результати дослідження. Виходячи зі ствердження, що інститут МЗП є важливим елементом соціальної політики, який має бути спрямований на справедливий перерозподіл, вирівнювання доходів працюючого населення та зростання, спробуємо визначити систему індикаторів, за якими можна оцінити його ефективність.

Дослідження документів МОП і зарубіжного досвіду з питань встановлення рівня МЗП доводить той факт, що є індикатори, оцінка за якими важлива як передумова змін розміру МЗП, та такі, які відображають соціально-економічні наслідки в сфері економічної поведінки споживачів, зайнятості населення, розвитку бізнесу, державних фінансів і соціального захисту населення.

Для визначення першої групи індикаторів звернімося до ст. 3 Конвенції МОП № 131 про встановлення мінімальної заробітної плати з особливим урахуванням країн, що розвиваються. Відповідно до неї, чинниками, які потрібно враховувати під час визначення рівня мінімальної заробітної плати, є [11]:

а) потреби працівників і їхніх сімей з урахуванням загального рівня заробітної плати в країні, прожиткового мінімуму, допомоги з соціального забезпечення та порівняльного життєвого рівня інших соціальних груп;

б) економічні фактори, у тому числі необхідні умови економічного розвитку, рівень продуктивності й бажаність досягнення та підтримання високого рівня зайнятості.

На основі наведеного пропонується виділення першої групи індикаторів «передумови підвищення МЗП», у межах якої виділено підтеми «відтворювальні чинники» та «економічні можливості», за якими систематизовано сім індикаторів (ПМ, встановлений законодавчо; фактичний ПМ; індекс Кейтца; рівень інфляції; приріст ВВП, розмір душевого доходу, продуктивність праці).

Важливим індикатором, який використовується в практиці багатьох країн є індекс Кейтца (Kaitz index) — співвідношення мінімальної і середньої заробітної плати (медіанна заробітна плата є доцільнішою у даних розрахунках), яке за МОП вважається бажаним на рівні 50 %, а країнах Західної Європи знаходиться на рівні 50—70 % [8, с. 17].

Для багатьох країн характерна зваженість при підвищенні МЗП для уникнення негативних соціальних наслідків, що знайшло відображення в затвердженні методик розрахунку її приросту, приклади яких наведено в табл. 1.

Таблиця 1

ПІДХОДИ ДО РОЗРАХУНКУ ПРИРОСТУ МЗП В ДЕЯКИХ КРАЇНАХ СВІТУ

Країна	Формула
Бразилія	Законом встановлена формула коригування розміру МЗП, яка враховує інфляцію на рівні попереднього року і зростання ВВП за минулі 2 роки. $\Delta MW_i = \Delta CPI_{t-1} + \Delta GDP_{t-2}$ <p>Відповідно до Закону формула переглядається кожні чотири роки. Вперше був прийнятий у 2008 році, оновлений у 2012 і 2016 роках</p>
Коста-Ріка	У 2012 р. у процесі переговорів між урядом Коста-Ріки та соціальними партнерами була встановлена така формула: $\Delta MW = \text{expected } \Delta CPI (+ \text{correction factor}) + (20\% - 40\%) * \Delta GDP_{\text{per capita}}$ <p>Однак, при негативному соціально-економічному стані (рівень безробіття перевищить 8 % і наявною буде відсутність економічного зростання протягом чотирьох кварталів поспіль тощо) формула і рівень МЗП мають бути переглянуті</p>
Малайзія	У Малайзії рівень МЗП встановлюється на основі використання кількох соціально-економічних показників, згрупованих в базові або коригуючі групи. До базових критеріїв віднесено межа бідності і середня заробітна плата. До коригуючих відносяться: зростання продуктивності праці, індекс споживчих цін і рівень безробіття. $MW_i = \text{Avg} \left(\frac{PLI_i}{\text{Avg worker per household}} + \text{Median wage}_i \right) \times \left[1 + \left(\frac{P_i}{100} \right) + \left(\frac{CPI_i}{100} \right) - \left(\frac{UE_i}{100} \right) \right]$ <p>MW-Minimum Wages (RM) — мінімальна заробітна плата PLI-Poverty Line Income (RM) — межа бідності P-Productivity growth (%) — зростання продуктивності CPI — Consumer Price Index (% change) — індекс споживчих цін UE — Real Unemployment Rate (%) = (Unemployment rate — 4 %) — рівень безробіття i- Region (Peninsular Malaysia, Sabah and Sarawak) — регіон</p>

Країна	Формула
Франція	<p>У Франції на щорічні коригування МЗП впливає індекс споживчих цін, збільшення купівельної спроможності базової погодинної заробітної плати робітників. Також враховується половина щорічного збільшення погодинної базової ставки синіх комірців.</p> $\Delta MWt = \Delta CPI_{Nov\ t-2/Nov\ t-1} + 0.50 * \Delta \text{Blue collar hourly wage Sep } t-2/Sep\ t-1$ <p>МЗП гарантовано збільшується при підвищенні індексу цін і з урахуванням економічного розвитку</p>
Нідерланди	<p>У Нідерландах МЗП змінюється два рази на рік (1 січня і 1 липня). Важливою умовою є питома вага економічно неактивних осіб (тих, хто отримує соціальну допомогу, в т.ч. пенсії). Уряд Нідерландів дуже обережно відноситься до підвищення МЗП. Незважаючи на те, що співвідношення між економічно активними та неактивними не було порушено, мінімальна заробітна плата була заморожена з липня 2003 по січень 2006 року. Законом передбачено перегляд розміру МЗП кожні чотири роки</p>

Джерело: [12, с. 49—51].

Для подальшого наповнення системи індикаторами ефективності інституту МЗП ми враховували керівництво політики мінімальної заробітної плати МОП, відповідно до якого моніторинг слід проводити за вісьма пунктами: вплив на заробітну плату; вплив на гендерні особливості в оплаті праці; вплив на зайнятість населення; вплив на формальну і неформальну зайнятість; вплив на продуктивність праці; спільні ефекти мінімальної заробітної плати і ведення колективних переговорів; вплив на доходи домогосподарств і бідності; вплив на державні фінанси [12, р. 68].

Для мінімізації соціальних ризиків стрибкоподібного підвищення МЗП при формуванні системи індикаторів ефективності інституту МЗП було враховано досвід Угорщини. У зв'язку з цим, виділено показники зайнятості населення, безробіття молоді та вплив на малий бізнес.

Окрім індикаторів, за якими оцінюються наслідки для ринку праці та соціального захисту населення, виділено групу «вплив на економічну поведінку споживачів». Ми припускаємо, що підвищення МЗП можливо, навіть за відсутності приросту ВВП і продуктивності праці, при умові проведення раціональної політики споживання та заощадження, що може стати поштовхом економічного розвитку.

Синтезуючи вивчені підходи пропонуємо, окрім теми «передумови підвищення МЗП» пропонуємо виділяти такі теми: «ринок праці та трудові доходи населення», «соціальний захист населення», «вплив на бізнес», «вплив на державні фінанси. Взаємодія з системою податків і штрафів». Індикатори за даними темами та підтемами (табл. 2) розраховуються на основі офіціальних статистичних даних. Деталізацію наведено в табл. 2.

Разом з кількісною оцінкою важливим є аналіз інституціональних особливостей підвищення МЗП і вплив на державні фінанси. У даному випадку слід згадати той факт, що першочергово під час громадського обговорення зверталась увага на необхідності підвищення ПМ [14]. Однак, рівень його залишився майже без змін і не відповідає фактичному ПМ. Відповідно до ст. 7 Закону України

«Про державний бюджет України на 2017 рік» № 1801-VIII для працездатних осіб ПМ становив 1600 грн (на час обговорення (березень 2016 р.) він дорівнював 1378 грн [3, ст. 7]). Одночасно, темпи підвищення розміру ПМ відстають від темпів зміни індексу споживчих цін [15].

Таблиця 2

ІНДИКАТОРИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНСТИТУТУ МІНІМАЛЬНОЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ

Тема	Підтема	Індикатор
1. Передумови підвищення МЗП	1.1. Відтворювальні чинники	Прожитковий мінімум, встановлений законодавчо
		Фактичний прожитковий мінімум, який періодично розраховується Міністерством соціальної політики
		Співвідношення мінімальної і середньої заробітної плати (індекс Кейтца)
		Рівень інфляції
	1.2. Економічні можливості	Приріст ВВП
		Розмір душевого доходу
		Рівень продуктивності праці
2. Ринок праці та трудові доходи населення	2.1. Ринок праці	Рівень зайнятості населення
		Рівень зайнятості населення в приватному секторі
		Рівень зайнятості населення в бюджетному секторі
		Рівень зайнятості жінок/чоловіків
		Рівень зайнятості молоді
		Рівень безробіття
		Рівень безробіття серед населення з низькою кваліфікацією
		Частка безробітних жінок/чоловіків з низькою кваліфікацією
	2.2. Інфорсмент	Рівень неформальної зайнятості населення
		Рівень нестандартної зайнятості населення
	2.3. Трудові доходи	Середня заробітна плата в країні
		Середня заробітна плата в приватному секторі
		Середня заробітна плата в бюджетному секторі
		Частка зайнятого населення з мінімальною заробітною платою
		Частка зайнятих жінок/чоловіків з мінімальною заробітною платою
		Частка зайнятої молоді з мінімальною заробітною платою

Тема	Підтема	Індикатор
3. Соціальний захист населення		Впалив на доходи соціально вразливих категорій населення
		Розмір соціальної допомоги, пенсій
		Кількість сімей, що отримують субсидії
		Обсяги державних витрат на погашення субсидій
		Рівень бідності населення
4. Вплив на бізнес		Кількість малих підприємств
		Чисельність зайнятих з низькою кваліфікацією у малому бізнесі
		Частка зайнятих з низькою кваліфікацією у малому бізнесі
5. Вплив на економічну поведінку споживачів	Споживання	Витрати домогосподарств на купівлю споживчих товарів та послуг з метою задоволення їх платоспроможного попиту
		Середня схильність до споживання
		Гранична схильність до споживання
	Заощадження	Частина особистого наявного доходу, що не витрачається на споживання в поточному періоді
		Середня схильність до заощадження
		Гранична схильність до заощаджень
6. Вплив на державні фінанси. Взаємодія з системою податків та штрафів		Обсяги видатків на збільшення МЗП Обсяги надходжень від податків на заробітну плату, ЄСВ, прибутковий податок

Побудовано за джерелами: [7; 11; 12; 13, с. 90].

Такий розрив між рівнями ПМ і МЗП сприяє зменшенню витрат із держбюджету на соціальні виплати та субсидії, оскільки останні залежать від розміру ПМ. При заниженому рівні ПМ деформується система соціального захисту населення, ефективність якої, насамперед, визначається зменшенням рівня бідності та нерівності серед населення України. На нашу думку, розрив між розміром прожиткового мінімум і мінімальною заробітної платою став ресурсом скорочення соціальних виплат населенню.

По-друге, було змінено редакцію тлумачення категорії «мінімальна заробітна плата». До змін: «МЗП — це законодавчо встановлений розмір заробітної плати за просту, некваліфіковану працю, нижче якого не може провадитися оплата за виконану працівником місячну, а також погодинну норму праці (обсяг робіт)». Після змін мінімальною заробітною платою вважається встановлений законом мінімальний розмір оплати праці за виконану працівником місячну (годинну) норму праці [16, ст. 3]. Нова редакція Закону України «Про оплату праці» в частині визначення мінімальної заробітної плати створює передумови маніпуляцій щодо наповнення мінімальної заробітної плати преміями та надбавками, які не відображені в ст. 3¹ згаданого закону.

Щодо впливу на державні фінанси, то плануються додаткові надходження по єдиному соціальному внеску в розмірі 18 млрд грн, а з прибуткового податку —

9 млрд грн [17]. Одночасно, цікавим вбачається той факт, що розмір соціальної допомоги прив'язаний до ПМ, а штрафи — до МЗП.

Відсутність економічних передумов підвищення МЗП, відставання розміру встановленого законодавчо ПМ від фактичного, створення розриву між МЗП і ПМ говорить про пріоритетність політичних інтересів над соціальними та створює соціальні загрози.

Висновки. Формування соціальних реформ у системі оплати праці в Україні має враховувати чинники, які зазначені в ст. 3 Конвенції МОП № 131 про встановлення мінімальної заробітної плати з особливим урахуванням країн, що розвиваються. Серед них важливе місце займають економічні чинники, необхідні умови економічного розвитку, рівень продуктивності праці й досягнення та підтримання високого рівня зайнятості.

Проведений аналіз доводить не врахування економічного фактору щодо забезпечення стрибкоподібного підвищення МЗП в Україні. Тому для України є характерний високий ступінь ризику наслідувати досвід Угорщини зі стагнацією зайнятості та створенням додаткового навантаження на бізнес, особливо на малий, де частка працівників з МЗП більша. Тому, для того щоб залишитися на ринку, підприємці будуть намагатися скоротити ресурси, уходячи в тінь.

Систематизація досвіду з питань дослідження наслідків МЗП дає можливість визначити основні групи індикаторів, які мають бути враховані при проведенні реформ в оплаті праці, забезпечуючи справедливий перерозподіл, вирівнювання доходів працюючого населення та зростання. Оцінювання за даними показниками надасть можливість визначити напрями соціальної та економічної політики для мінімізації соціальних ризиків. Серед подальших досліджень планується відстеження статистичної інформації за наведеною системою індикаторів для відстеження соціально-економічних наслідків «стрибкоподібного» підвищення МЗП в Україні.

Узагальнюючи, вважаємо за доцільне звернути увагу на те, що результативність політики в оплаті праці залежить не стільки від стрімкого підвищення МЗП, розмір якої буде на цей рік заморожено, а від зменшення диференціації доходів населення, на що буде звернено увагу в подальших дослідженнях.

Література

1. Макроекономічний та монетарний огляд. Національний банк України. Департамент монетарної політики та економічного аналізу. — Травень 2015. — 17 с. — 11 с. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=17867403>
2. Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: ukrstat.gov.ua
3. Закон України «Про державний бюджет України на 2017 рік» № 1801-VIII [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1801-19>
4. Підвищення мінімалки. Що це означатиме для українців (ХРОНІКА) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.depo.ua/ukr/money/groysman-proponue-vdvichi-pidvishchiti-minimalku-ukrayintsyam-26102016111800>
5. Бетлій О. Підвищення мінімальної заробітної плати: ціна для економіки / О. Бетлій // Економічна правда. — 3 листопада 2016 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.epravda.com.ua/publications/2016/11/3/609966/view_comments/

6. Куликов Г. Как разорвать порочный круг низких заработных плат / Г. Куликов // «Зеркало недели. Украина» — 8 апреля 2016. [Электронный ресурс] Режим доступа: http://gazeta.zn.ua/article/print/macrolevel/kak-razorvat-porochnyy-krug-nizkih-zarabotnyh-plat_.html
7. Kertesi G., Kollo J. Fighting «Low Equilibria» by Doubling the Minimum Wage? Hungary's Experiment // IZA Discussion Paper. 2003. Dec. No. 970.
8. Вишневская Н. Т. Институт минимальной заработной платы в странах ОЭСР / Н. Т. Вишневская; Гос. ун-т — Высшая школа экономики. — М. : Изд. дом ГУ ВШЭ, 2005. — 47, [1] с.
9. Никифорова О.В. Минимальная заработная плата и ее влияние на трудовые доходы / О.В. Никифорова // Проблемы материальной культуры — Экономические науки [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/92812/14-Nikiforova.pdf?sequence=1>
10. Пишуліна О.М. Соціальне значення мінімальної заробітної плати та її роль у формуванні ціни робочої сили на ринку праці України / Пишуліна О.М. // Стратегічні пріоритети. — №4(5). — 2007.
11. Конвенція МОП № 131 про встановлення мінімальної заробітної плати з особливим урахуванням країн, що розвиваються [Електронний ресурс]. — Режим доступа: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/993_149
12. Minimum Wage Policy Guide. — ILO. — 120 p. [Electronic resource] Mode of access: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---travail/documents/genericdocument/wcms_508566.pdf
13. Макроекономіка: базовий електронний текст лекцій. [Електронний ресурс] / Укладачі: проф. Малий І.Й., проф. Радіонова І.Ф., доц. Куценко Т.Ф., доц. Федірко Н.В. та ін. — К.: КНЕУ, 2017 — 200 с. Режим доступа: http://feu.kneu.edu.ua/ua/depts4/mdu/disciplines_of_bachelor_level_mdu/macroeconomics/
14. Комітет з питань соціальної політики, зайнятості та пенсійного забезпечення провів семінар на тему: «Осучаснення прожиткового мінімуму як механізм підвищення рівня життя громадян». — 30 березня 2016 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступа: <http://rada.gov.ua/news/Novyny/127346.html#top>
15. Перегудова Т.В. Передумови підвищення прожиткового мінімуму в Україні / Т.В. Перегудова // Соціально-економічний розвиток України: загрози та виклики в умовах трансформаційних змін: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 29-30 квітня 2016 р.) / відп. за випуск д.е.н., проф. С. О. Якубовський. — Одеса : ОНУ імені І. І. Мечникова, 2016. — 248 с. — С. 189—192.
16. Закон України «Про оплату праці» [Електронний ресурс] — Режим доступа: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80>
17. Сидоренко Д. Підвищення мінімальної зарплати вдвічі: міфи та реальність [Електронний ресурс]. — Режим доступа: <https://economics.unian.ua/finance/1596127-pidvischennya-minimalnoji-zarplati-vdvichi-mifi-ta-realnist.html>

References

1. The official site of National Bank of Ukraine “Macroeconomy is the monetary look. National Bank of Ukraine. Department of Monetary Policy and Economic Analysis”. [Online], available at: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=17867403> (Accessed 25 June 2017)
2. The official site of State Statistics Service [Online], available at: ukrstat.gov.ua (Accessed 25 June 2017)

3. The Verkhovna Rada of Ukraine, The Law of Ukraine “On the state budget of Ukraine for 2017” № 1801-VIII [Online], available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1801-19> (Accessed 25 June 2017)
4. “Increase Minimal What it means for Ukrainians (CHRONICLE)” [Online], available at: <http://www.depo.ua/ukr/money/groysman-proponue-vdvichi-pidvishchiti-minimalku-ukrayintsyam-26102016111800> (Accessed 25 June 2017)
5. Betlij, O. (2016) “Increasing the minimum wage: the price for the economy”, *Ekonomichna pravda*. [Online], available at: http://www.epravda.com.ua/publications/2016/11/3/609966/view_comments/ (Accessed 25 June 2017)
6. Kulykov, G. (2016) “How to break the vicious cycle of low wages”, *Zerkalo nedely. Ukrayna*, [Online], available at: <http://gazeta.zn.ua/article/print/macrolevel/kak-razorvat-porochnyy-krug-nizkih-zarobotnyh-plat-.html> (Accessed 25 June 2017)
7. Kertesi, G., Kollo, J. (2003) “Fighting “Low Equilibria” by Doubling the Minimum Wage? Hungary’s Experiment”, *IZA Discussion Paper*. No. 970.
8. Vyshnevskaja, N. T. (2005) Ynstytut mynymal’noj zarabotnoj platy v stranah OĔSR [Institute of Minimum Wages in OECD countries], Yzd. dom GU VShĔ, Moscow, Russia.
9. Nykyforova, O.V. “The minimum wage and its impact on labor incomes”, *Problemy material’noj kul’tury — Ekonomicheskye nauky* [Online], available at: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/92812/14-Nikiforova.pdf?sequence=1> (Accessed 25 June 2017)
10. Pyshulina, O.M. (2007) “The social significance of minimum wages and its role in shaping the price of labor in the labor market of Ukraine”, *Strategichni priorityty*, no 4(5).
11. ILO Convention No. 131 on the Establishment of Minimum Wage, with particular regard to developing countries [Online], available at: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/993_149 (Accessed 25 June 2017)
12. Minimum Wage Policy Guide. — ILO. — 120 p. [Online], available at: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---travail/documents/genericdocument/wcms_508566.pdf (Accessed 25 June 2017)
13. Malyj, I.J., Radionova, I.F., Kucenko, T.F., Fedirko, N.V. and oth. (2017) Makroekonomika: bazovyj elektronnyj tekst lekcij. [Macroeconomics: basic electronic text of lectures.] KNEU, Kyiv, Ukraine [Online], available at: http://feu.kneu.edu.ua/ua/depts4/mdu/disciplines_of_bachelor_level_mdu/macroeconomics/ (Accessed 25 June 2017)
14. Komitet z pytan’ social’noi’ polityky, zajnjatosti ta pensijnogo zabezpechennja proviv seminar na temu: “Osuchasnennja prozhytkovogo minimumu jak mehanizm pidvyshhennja rivnja zhyttja gromadjan”, (2016) [Online], available at: <http://rada.gov.ua/news/Novyny/127346.html#top> (Accessed 25 June 2017)
15. Perehudova, T.V. (2016) “Prerequisites for increasing the living wage in Ukraine”, Social’no-ekonomichnyj rozvytok Ukraїny: zagrozy ta vyklyky v umovah transformacijnyh zmin: materialy Mizhnarodnoi’ naukovo-praktychnoi’ konferencii’ (Odesa, 29-30.04.2016), Odesa : ONU imeni I. I. Mechnykova, pp. 189-192.
16. The Verkhovna Rada of Ukraine, The Law of Ukraine “On payment of laborp” [Online], available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80> (Accessed 25 June 2017)
17. Sydorenko, D. “Increasing the minimum wage by half: myths and reality” [Online], available at: <https://economics.unian.ua/finance/1596127-pidvishchennya-minimalnoji-zarplati-vdvichi-mifi-ta-realnist.html> (Accessed 25 June 2017)

Стаття надійшла до редакції 25.06.17 р.